כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

בסודשיח

בס"ד ■ יום שלישי ■ פרשת משפטים ■ כ"א שבט ה'תשע"ד ■ 22.01.2014 ■ גליון מס' 259

תפוצה לכל קהילות ישראל

עוד בעיתון

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

שואל מעמך - בקשה תמידית
בגמרא (ברכות ל"ג, ב') נאמר: אמר רבי חנינא הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, שנאמר 'ועתה ישראל...
המשך בעמ' 2

שו"ת חורף
הזדמנתי לחנות כלים בבורו פארק בארה"ב, קניתי כמה כלי סעודה ושאלתי את המוכר האם ידוע לו מה דינם של הכלים האלו?...
המשך בעמ' 2

סיפור לשבת
ביחידות בחדרו הק' הרבי צופה את העתיד להתרחש בקהילה יהודית נידחת על גבול עיראק...
את הסיפור שלפנינו שמעתי מהרה"ת ינון הכהן שי' רוט, מירושלים, ששמעו ממי שבעצמו הי' שותף למעשה...
המשך בעמ' 3

שביבים
■ זיתים עם שמן זית
■ "קודם כל עונים מותר"
המשך בעמ' 5

זכויות החלש והחריג

/ הרב יעקב הלוי פילבר

בספרו "משך חכמה" (פרשת בשלח ד"ה והמים) כותב רבי מאיר שמחה הכהן מדוינסק, כי כשאנו מתבוננים בדיני התורה אנו מבחינים בהבדל שיש בין יחיד לציבור. לגבי יחיד אנו רואים שהתורה מחמירה מאד בעונשים של מצוות שבין אדם למקום, כמו עבודה זרה, עריות, שמירת שבת וכדומה, שהעונש עליהן הוא כרת, סקילה ושאר מיתות בית דין. ובמצוות שבין אדם לחברו, כמו מחלוקת, לשון הרע, רכילות וגזל, אין אפילו עונש מלקות, אם מפני שהן "לאו שניתן לתשלומין", או "לאו שאין בו מעשה" וכדומה. כלומר בהתנהגותו של היחיד הקפידה התורה על עבירות שבין אדם למקום יותר מאשר עבירות שבין אדם לחברו. ואילו לגבי הציבור אנו רואים שהדבר להיפך, ששם ההקפדה היא יותר במצוות שבין אדם לחברו מאשר מצוות שבין אדם למקום, כמו שמובא בירושלמי (פאה פ"א ה"א): "דורו של דוד כולם צדיקים היו, ועל ידי שהיה להם דילטורים (לשון הרע) היו יוצאים למלחמה והיו נופלים, אבל דורו של אחאב עובדי ע"ז היו [בסנהדרין (קב ב) מובא: "אין לך תלם ותלם בארץ ישראל שלא העמיד עליו אחאב עבודה כוכבים והשתחווה לו" ועל ידי שלא היה להם דילטורין היו יורדים למלחמה ונוצחין". וטעם הדבר - מסביר ה"משך חכמה" – "שאם ציבור נשחתים בעבודה זרה ועריות על זה נאמר: 'השוכן אתם בתוך טומאתם' אבל כאשר הציבור נשחתים בנימוסיות ובמידות, כמו לשון הרע ומחלוקת, על זה נאמר: 'רומה על שמים אלקים, על כל הארץ כבודך' - אמר דוד לפני הקב"ה: ריבון העולמים, מה שכינתך לירד בארץ, סליק שכינתך מבינהון". ומוסיף שם ה"משך חכמה" שגדולה מזו אמרו: במקדש ראשון היו עובדי ע"ז ומגלי עריות ואילו במקדש שני היו עוסקין בתורה ובמצוות ונחרב הבית מפני שנאת חנם (יומא ט) ואמרו שם ששנאת חנם חמורה יותר, שהבית השני שנחרב מפני השנאה עדיין לא נבנה, מפני שאם ציבור נשחת במידות הוא גרוע יותר מאשר נשחת במצוות. וכן רואים אנו בדור המבול שלא נחתם גזר דינם אלא על שפשטו ידיהם בגזל, אעפ"י שחטאו גם בעריות אך כיון שהיו ציבור היה הקב"ה מרחם עליהם. ומזה הוא מסיק לדורנו: "ולכן על חילול שבת בעוונותינו הרבים שנתפשט (בדורנו) אז יכולים לקוות כי יאחר להם (הקב"ה) כי הם ציבור".

לפי היסוד הזה אין פלא מדוע מיד בסמוך למעמד הר סיני ושמיעת עשרת הדברות פותחת התורה בפרשת משפטים, הבאה להסדיר את היחסים שבין אדם לחברו. ואכן התורה מצווה אותנו באופן כללי לשמור על יחסי אנוש הגונים, שהאחד לא יפגע בחברו, לא בגופו של החבר ולא בממונו, וזה בבחינת "סור מרע", אך במקביל לכך על האדם גם להטיב לזולת בבחינת "עשה טוב", ששני אלו מבטיחים לנו חברה הגונה המקיימת איכות חיים רוחניים וחברתיים. אבל לא פחות מזה יש לדאוג לחריגים ולחלשים שבחברה, שאינם יכולים לעזור לעצמם, אם מפני זרותם או המגבלות האחרות שלהם, על כן אנו מוצאים בפרשתנו, לא רק מצוות הנהוגות בין השווה לשווה, אלא התורה מצווה אותנו בציוויים מיוחדים לתת דאגה מעודפת לאוכלוסיה החלשה, כמו הכתוב: "וגר לא תונה ולא תלחצנו כי גרים הייתם בארץ מצרים, כל אלמנה ויתום לא תענון". ומסביר זאת רבינו בחיי: "לפי שהגר מוצא עצמו יחידי בארץ נכריה, ולכך נקרא 'גר' מלשון 'גרגיר' הנמצא יחידי בראש ענף האילן, מבזים אותו ומריעים לו, על כן אמר השם יתברך: אל תחשוב שאין לו מי שיריב את ריבו, כי אני הוא הרב את ריבו" ומוסיף שם רבינו בחיי: "וצירף אל הגר את האלמנה והיתום, לפי שכולם תשושי כח והבריות מקילין בהם להרע ולהצר אותם. ■

שואל מעמך - בקשה תמידית*

/ המקובל רבי חיים הכהן (החלבן) שליט"א

מתוך "אורות חיים" קונטרס שער הפרנסה ובו סגולות, עצות ודרושים לפרנסה טובה

בגמרא (ברכות ל"ג, ב') נאמר: אמר רבי חנינא הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, שנאמר 'ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה' (דברים י', יב) אטו יראת שמים מילתא זוטרתא היא, ואמר רבי חנינא משום רבי שמעון בן יוחאי, אין לו לקדוש ברוך הוא בבית גנזיו אלא אוצר של יראת שמים, שנאמר: "יראת ה' היא אוצרו". אין לגבי משה מילתא זוטרתא היא, דאמר רבי חנינא: משל לאדם שמבקשים ממנו כלי גדול ויש לו - דומה עליו ככלי קטן, קטן ואין לו - דומה עליו ככלי גדול".

בדברי הגמרא מבואר: "מה ה' אלוקיך שואל מעמך כי אם ליראה", כלומר דבר אחד בלבד - יראה, ומיד לאחר מכן מונה את כל שאר הדברים: "ללכת בדרכיו ולאהבה אותו", "לשמור את מצוות ה' אלוקיך ואת חוקותיו אשר אנכי מצוך היום", ולכאורה אינו דבר אחד.

מתרצת הגמרא, שלגבי משה יראה נחשבת "מילתא זוטרתא", אך עדיין יש ליישב, שהרי בפסוק מפורש: מה ה' אלוקיך שואל "מעמך" - היינו מכלל ישראל, והרי לגבי כל יחיד ויחיד מכלל ישראל יראה אינה מילתא זוטרתא כלל וכלל?

בהמשך הפסוק כתוב: "הן לה' אלוקיך השמים ושמי השמים הארץ וכל אשר בה". השמים מסמלים את כל הדרגות הרוחניות שבן תורה יכול להשיג, והארץ מסמלת את כל הסייעתא דשמיא שיכול האדם להשיג בעולם הזה בבריאות, בפרנסה וכו'.

זוהי בקשתו של הקב"ה לכל אחד ואחד - כי אם ליראה - הכל... אמנם היכולת שיגיע הכל לידך הוא רק באופן אחד, על ידי בקשה תמידית! אם הבקשה לתורה, ליראה, לגדלות, לשאיפות, היא בקשה תמידית, מבטיח הקב"ה שתקבל הכל...

לפי הבקשה כך זוכים

מצינו בגמרא (תמורה ט"ז, א'): תנא הוא עתניאל הוא יעבץ, ומה שמו - יהודה אחי שמעון שמו. עתניאל - שענאו אל יעבץ שיעץ וריבץ תורה בישראל, ומנלן שענאו אל, דכתיב (דברי הימים א' ד' י'): "ויקרא יעבץ לאלהי ישראל לאמור אם ברך תברכני והרבית את גבולי והייתה ידך עמי ועשית מרעה לבלתי עצבי ויבא אלהים את אשר שאל", מפרשים חז"ל: "אם ברך תברכני" - בתורה, "והרבית את גבולי" - בתלמידים, "והייתה ידך עמדי" - שלא ישתכח תלמודי מלבי, "ועשה מרעה" - שיזדמנו לי רעים כמותי, "לבלתי עצבי" - שלא ישגבני יצר הרע מלשנות, אם אתה עושה כן - מוטב, ואם לאו - הריני הולך לנסיסי לשאול. מיד - "ויבא אלהים את אשר שאל".

נוכחנו לראות שאצל עתניאל בן קנז אין זו בקשה בעלמא, אלא שאלה של חיים ומוות; אם לא תתן לי את כל משאלותיי - אמות! מיד העניק לו את כל אשר שאל.

מה ה' אלוקיך שואל מעמך!

מעמך - מכל יחיד ויחיד. כשרואה הקב"ה שלימוד התורה אצלו הוא עניין של חיים ומוות, אם מבקש, מיד ממלא את כל משאלותיו.

וממילא ככל שנזכה שהבקשות יהיו רוחניות וגבוהות, כך ימלא ה' גם את הבקשות הגשמיות, שיהיו כלים לעבודתו יתברך.

* זה עתה יצא לאור ועולם התורה גמר עליו את ההלל.

שו"ת חורף הרב שבתי יגל / הכולל הקהילתי רעננה

ראול לנדא: הזדמנתי לחנות כלים בבורו פארק בארה"ב, קניתי כמה כלי סעודה ושאלתי את המוכר האם ידוע לו מה דינם של הכלים האלו, האם טעונים טבילה או לא, והוא ענה: 'אל תדאג, הכלים כבר טבולים'. התברר לי שבחנות עצמה יש מקווה לטבילת הכלים, והמוכר בזמנו הפנוי מטביל את הכלים וחוסך לקונים את הטרחה' הזו.

האם המוכר נוהג כשורה?

תשובה: יש לחוש שהטבילה של המוכר לא הועילה, ולכן המוכר אינו נהוג כשורה.

ביאור: ברור שאין על המוכר חיוב להטביל את הכלים, שהרי רק אדם הקונה כלים של גויים לצורך תשמישי סעודה חייב להטבילם, אבל כלים שאינם כלי סעודה אינו חייב להטבילם.

ומשום כך סוחר שקונה כלים כדי למכרם לאנשים אחרים, אין הכלים נחשבים בעבורו ככלי סעודה אלא ככלי סחורה, וממילא אינו חייב להטבילם.

ומכאן שיש לומר שאם המוכר הטביל את הכלים קודם שבאו לרשותו של הקונה הרי הוא מטביל את הכלים קודם שהגיע החיוב, וממילא הטבילה לא מועילה[א]. יש להקפיד שרק לאחר שהכלים עוברים לרשותו

של הקונה, רק אז הקונה יטביל את הכלים ויכול גם כן לבקש מהמוכר שיטבול בעבורו.

אמנם, אם קרה והמוכר טבל את הכלים, על הקונה לטבול שוב את הכלים, אך ללא ברכה[2], כך נלענ"ד.

א - כן פסק בשו"ת מנחת יצחק ח"ז סימן מ"ג אות ב', וכן מובא בשם של הגר"ש וואזנר שליט"א בספר 'טבילת כלים' פרק ח' הערה ז'. ויש שחלקו על כך שהרי סוף סוף הכלי טבול, אמנם לענ"ד יש להביא ראיה לפסק ה'מנחת יצחק' מהט"ז יו"ד סימן ק"כ ס"ק י' ע"ש שודו"ק. עוד נראה לענ"ד לתלות שאלה זו במח' הראשונים האם מצוות טבילת כלים היא בגדר 'מתיר' או בגדר 'מצווה' עיין 'מנחת אשר' לבמדבר סימן ס"ח, שאם זה מצווה אכן יש לומר שעשיית מצווה קודם זמן חיובה לאו כלום הוא, אבל אם זה בגדר 'מתיר' ס"ס ההיתר חל.

ב - לחוש לדעות הסוברות שהטבילה של המוכר הועילה.

סיפור לשבת

ביחידות בחדרו הק'
הרבי צופה
את העתיד להתרחש
בקהילה יהודית נידחת על גבול עיראק...

/ הרב חיים דוד לנדא

את הסיפור שלפנינו שמעתי מהרה"ת ינון הכהן שי' רוט, מירושלים, ששמעו ממי שבעצמו הי' שותף למעשה.

"לפני תקופה מסויימת", סיפר לי ר' ינון, "חיכיתי בתחנת אוטובוס לקו המוביל לירושלים עיה"ק, ולידי ישב יהודי חרדי בעל מבטא אירופאי, חסיד בעלז לפי מראהו. איכשהו התחלנו לשוחח וכשעלינו לאוטובוס שבינתיים הגיע, התיישבנו באותו ספסל. ואז הוא פונה אליי ואומר לי: "אני רואה שאתה חסיד של הרבי מליובאוויטש. אספר לך סיפור שחוויתי באופן אישי"...

לסיפור אותו שמע בהיסח הדעת, יש כמעט את כל המאפיינים של בעל-שם'סקע מעשה "מקורי". אפילו אופן השתלשלות הענינים שהביאו לגילויו של הסיפור מיוחדים במינם, וחסרים רק אלכסיי העגלון ושוטו המיותם להשלמת התפאורה...

אציין כי לאחר מאמץ עלה בידי לאתר את מספר הסיפור - הרה"ח ר' ב.ג. מבלגי', ולשוחח עימו (אני מכבד את בקשתו לשמור על אנונימיות, ופרטיו המלאים שמורים במערכת) כשהוא ניאות בשמחה לספרו לי ישירות. קודם לכן ציין באוזניי כי מספר פעמים כבר סיפר את הסיפור, שמאז אירע חלפו כמעט שלושים שנה, ותמיד הוא חש כאילו הדבר התרחש אתמול. ההתרגשות הרבה שנמסכה בקולו במהלך הסיפור, העידה על כך כאלף עדים.

ולסיפור עצמו, בדיוק כפי ששמעתיו ממנו:

נסיעה לספרד עם לא מעט פחד

הי' זה לפני למעלה משלושים שנה, כאשר הייתי כבן 28-30. במסגרת עיסוקי כמשגיח כשרות נסעתי לעיר קורדובה שבספרד, במטרה לפקח על ייצור שמן כשר לפסח עבור אחת ממערכות הכשרות בחו"ל. התאכסנתי בבית מלון מקומי בשם "hotel cordoba" השוכן ליד הגטו היהודי, כשבאמתחתי אוכל כשר שהבאתי מהבית.

בערבו של היום הראשון, כשחזרתי מהמפעל לבית המלון, הבחנתי באדם בעל חזות ערבית הנועץ בי מבטים. בתחילה לא ייחסתי לכך חשיבות, אך בשלב מסויים אף התקרב אליי יותר וכמו הסתובב סביבי ובחן אותי. לא ידעתי מה הוא רוצה ממני והתחלתי לחשוש. באותן שנים אירעו לא מעט מקרי אנטישמיות בחוץ-לארץ, ובאופן טבעי התנהגותו עוררה בי פחד. מיהרתי אפוא לעלות לחדרי, על מנת שלא לשהות בקרבתו.

למחרת בבוקר, לקראת צאתי לעבודת היום, חיכיתי מחוץ ללובי המלון להסעה שתיקח אותי למפעל, ושוב הבחנתי באותו אדם שעמד לפניי, כאשר גם הפעם נראה הי' לי כי הוא מחפש את קרבתי. החשש כי הלה זומם להתנכל לי הלך וגאה בליבי, ומיהרתי להיכנס לחנות עתיקות ששכנה באזור בית המלון, במטרה לשמור ממנו מרחק. כדי להצדיק את שהותי בחנות התחלתי להתעניין בחפצי האומנות שהוצגו שם ובהשגחה פרטית מצאתי יריעה שרופה וקרועה של ספר תורה שהוצגה בחנות למכירה.

המשך בעמוד הבא...

הבחנתי כי מישהו מרח על היריעה חומר הגורם לה להיראות יותר עתיקה, ושיערתי כי ייתכן שאותו אחד אף שרף אותה יותר... מאחר שרציתי להתעכב בחנות ככל שאוכל, פניתי לשוחח עם המוכר ומדבריו התברר לי כי אדם מסויים מביא לו יריעות כאלו. ניצלתי את ההזדמנות להסביר לו שעבורנו, היהודים, ה'טיפול' ביריעה אך גורע... לאחר מכן כבר לא מצאתי סיבה להישאר בחנות ונאלצתי לצאת, אך רווח לי כשמיד עם צאתי מהחנות הגיעה ההסעה שלקחה אותי למפעל.

פנקס מסתורי שאולי יביא את התעלומה לקיצה

כשחזרתי למלון בערבו של יום, שוב הבחנתי באותו אדם, שישב על כורסא בלובי כאילו הוא מחכה למשהו, וכשנכנסתי - שב והביט בי באופן לא שגרתי. כעת כבר קנו החששות שביתה בליבי. אך למרות זאת, לא היה באפשרותי לעשות דבר... ספרדית אינני דובר, ומכל הצוות המצומצם גם כך של בית המלון הי' רק אחד הדובר צרפתית, שפה שאני מבין, אך קשה הי' להשיגו לשיחה אישית, בפרט שלא ידעתי כיצד אוכל בדיוק להסביר לו את חששותיי.

לא נותר לי אלא להסתגר בחדרי שבבית המלון, בתקווה שלחדר פרטי הלה לא יעיז להתקרב. אך בטרם הספקתי לעלות לחדרי, קראו לפתע לאותו אדם מעמדת הפקידים של בית המלון, מאחר שהגיעה עבורו שיחת טלפון. הוא מיהר לגשת ולא שם לב כי שכח את פנקסו במקום בו ישב. מכיוון שחפצתי מאוד לדעת מי האיש ומה הוא רוצה ממני, ניצלתי מיד את ההזדמנות ומבלי שאיש יבחין בכך הכנסתי את הפנקס לכיסי ועליתי במהירות לחדרי.

מסוקרן כולי התחלתי לדפדף בפנקס, ומצאתי בו רק מספרי טלפון שונים בעיראק, בטורקי', בכורדיסטאן ובמקומות נוספים. כשהגעתי לכריכה האחורית, הבחנתי לפתע בדבר בלתי צפוי. בצד הפנימי היתה מודבקת, לא פחות ולא יותר... תמונה של הרבי מליובאוויטש.

"מה עושה תמונה של הרבי מליובאוויטש בלב קורדובה, בסביבה בה אין כמעט יהודים", תמהתי. "ומיהו האדם הזה שמחזיק בפנקס עם התמונה ומה הביא אותו לחפש את קרבתי?!"... והשאלה העיקרית שניקרה במוחי: "האם ייתכן שהוא יהודי"?!

כבר הבנתי שככל הנראה אין לי ממה לפחד... גם אם הלה אינו יהודי, לא מסתבר שאדם שמחזיק באמתחתו תמונה של הרבי, מחפש להזיק למישהו. חייכתי לעצמי על החששות הבלתי מבוססים שאחזו בי, ותיארתי לעצמי שהאיש פשוט חיפש סיבה לפתוח איתי בשיחה ולא הצליח לעשות זאת מאחר שהתרחקתי ממנו עקב חששותיי. למרות שפחדי פג, עדיין לא יצרתי איתו קשר באותו ערב.

בבוקר שלמחרת, לקראת יציאתי למפעל, שוב הבחנתי בו. הפעם הוא היה טרוד בחיפושים קדחתניים. ידעתי מה הוא מחפש אך מיהרתי לעבודתי במפעל ולא היה באפשרותי לגשת אליו. כשחזרתי בערב, שוב ראיתי אותו עסוק בחיפושים תוך שהוא שולח אליי מבטים חטופים.

מאחר שמאוד הסתקרנתי לדעת מה הקשר של האיש לרבי מליובאוויטש, ניגשתי אליו ושאלתי אותו ישירות בצרפתית: "אתה מחפש משהו"?

האיש, שלאחר מכן התברר לי כי הוא ממוצא עיראקי, הבין צרפתית, אך הודה לי באומרו שהוא מסתדר.

"תאמר לי מה אתה מחפש ואעזור לך", הצעתי לו. אך הוא סירב באדיבות.

לא ויתרתי ולאחר דקות מספר ניגשתי אליו בשנית ואמרתי: "אולי אני יכול לעזור לך. אם תענה לי על שאלה שאשאל אותך, ייתכן שנהי' בדרך הנכונה"...

"מה אתה רוצה לדעת?", שאל האיש.

"מי אתה ומהיכן אתה מגיע? אתה ערבי או יהודי"? בשאלה 'פשוטה' זו היה טעון כל המתח שהצטבר אצלי בימים האחרונים...

משום מה, הוא לא מיהר לשתף פעולה עם סקרנותי 'הבוערת' ורק מלמל כי הינו נוסע רבות והי' במקומות שונים בעולם.

לא נותרה לי ברירה והחלטתי לגשת ישירות לענין: "כפי שאני יודע, בפנקס שנאבד לך היתה תמונה של הרבי מליובאוויטש"...

האיש נדלק מיד: "ראית את הפנקס"?

"קודם תענה לי על מה ששאלתי", הגבתי, "אני מעוניין לדעת מי אתה ומה ענייניך"...

"אענה לך", השיב האיש, "אך בתנאי אחד: אני לא שואל לשמך ואני מבקש שגם אתה לא תשאל לשמי".

לאחר שקיבל את הסכמתי לתנאי, פתח בספק שאלה - ספק קביעת עובדה: "אני מבין שאתה מכיר את הרבי מליובאוויטש"...

"אכן", אישרתי את דבריו, "קיבלתי ממנו שתי דולרים ואני מאוד מעריץ אותו ואת פועלו".

שליחות תמוהה שהגיעה אל פתרונה

הוא היה מרוצה מתשובתי והמשיך: "אני יהודי כמובן, ומכהן כסגן הקונסול של ארצות-הברית במדינת עיראק. ולפני כשנתיים קרא לי הרבי מליובאוויטש וביקש לנצל את יכולתי הדיפלומטית להיכנס למדינות ערב שבאזור, על מנת להטיל עליי שליחויות שונות. מאז יש לנו קשר...

"לצורך העניין אספר לך על שליחות אחת, בלתי שגרתית, שקיבלתי מהרבי: באחת ההזדמנות נתן לי הרבי פתק בו צייר נקודה מסויימת מעבר לגבול של עיראק, באזור טורקיה וכורדיסטאן, ואמר לי כי קיים שם מקווה שיש בו בעיה הלכתית כפי שמפורט בפתק שקיבלתי, ובקשתו ממני שאסע לשם ואדאג לתקן את הדרוש תיקון.

"כששמעתי את בקשת הרבי התפלאתי מאוד, כי ידעתי בביטחון של מאה אחוז שאין שם אפילו יהודי אחד. העזתי ושאלתי את הרבי: "לשם מה עליי לתקן את המקווה, הרי אין אף יהודי שמתגורר בכל האזור"? אך הרבי היה נחוש בדבריו והשיב לי: "תעשה מה

המשך בעמוד הבא...

שאמרתי לך. אם זה לא בדיוק כפי שאמרתי, צור איתי קשר"...

"נסעתי לאותו מקום, מצאתי את המקווה ואכן תיקנתי את הבעיה לפי ההדרכה שקיבלתי. לאחר מכן דיווחתי לרבי על ביצוע השליחות וקיבלתי את תודתו. לכאורה בזה הסתיים אותו ענין, אך האמת היא שעדיין ניקרה בליבי השאלה: מהי התכלית של אותה שליחות?

"חלפה תקופת זמן מסויימת. יום אחד נודע לי כי במסגרת פרוייקט מסויים, שלחה ממשלתה של אחת המדינות הסמוכות קבוצה ובה משפחות יהודיות בדיוק לאותו מקום אליו שלח אותי הרבי. הם השתקעו שם וגילו שיש להם מקווה כשר...

סגן השגריר עצר לרגע, כמו מניח לי לעכל את דבריו, ואז חתם את סיפורו: "הרבי מליובאוויטש גם שולח ליהודי מדינות האזור תשמישי קדושה המועברים באמצעותי ככבודה דיפלומטית. במדינה כמו עיראק מדובר כמובן בסיכון לא קטן ולכן אני מחזיק בפנקס שלי תמונה של הרבי שמלווה אותי לשמירה בכל מקום. כך אני תמיד רגוע. כעת אשמח מאוד לדעת אם יש לך מושג היכן הפנקס שלי נמצא"...

לשמע הסיפור על הרבי מפי סגן השגריר הציפה אותי התרגשות עזה ודמעות עמדו בעיניי. הדבר הציף במוחי זכרונות עמוקים שנחקקו בי...

היה זה כשהגעתי לרבי מליובאוויטש לחלוקת הדולרים המפורסמת (היתה לי 'פרוטקצייה' וקרובי משפחתי סידרו לי שלא אצטרך לחכות את כל התור, אלא רק רבע ממנו) וכשהתקרב תורי וכבר עמדתי כמעט מול הרבי, נזרק עליי רגש של אימה שלא אוכל לשכוח. למזלי עמדו לפניי כמה יהודים שהרבי דיבר איתם בשפה שאינה מוכרת לי במשך שתי דקות לפחות, וכך היה לי קצת זמן כדי לסדר את הנשימה ולהרגיע איכשהו את הרעד שאחז בי.

כעת חזר אליי פתאום אותו רעד. לשמוע כזה סיפור בכזו סיטואציה נדירה היה בשבילי כמו חלום... כמובן שמיד הוצאתי את הפנקס מהכיס ונתתי ל'ערבי' שהתגלה כיהודי, באומרי: "אם אתה רק צריך עוד משהו אשמח מאוד לעזור לך תמורת הסיפור 'הנורא' הזה שהשמעת באוזניי"...

חיפש פנקס ומצא בעלשם'סקע מעשה

הייתי נרעש מאוד גם נוכח העובדה שיהודי שאיננו שומר תורה ומצוות, שמספר ימים חשבתי שהוא ערבי ופחדתי ממנו, פועל כשליח שמיימי של הרבי מליובאוויטש עבור יהודים אחרים, זאת על אף שכפי שהבנתי מתוך דבריו, לאותו סגן-קונסול לא היי מושג אפילו מדוע יהודי זקוק בכלל למקווה, והוא סיפר לי את הדברים לפי תומו רק כדי למלא את מבוקשי ולהסביר לי מה עושה תמונת הרבי בתוך פנקסו...

מה אומר ומה אדבר, הסיפור "לקח" אותי לגמרי. כשחזרתי לביתי שבבלגיה, סיפרתי את הסיפור במספר מקומות וגופי ממש רעד מהתרגשות!

כאן סיים איש שיחי, הבעלזער חסיד, לפרוש בפניי את סיפורו בשיחת הטלפון הטרנס-אטלנטית, כשהוא אינו גומר להתפעל: "לאחר ששמעתי את הסיפור הזה, שהרבי ידע מה קורה ומה הולך לקרות במרחק אלפי קילומטרים ממקום מושבו בניו-יורק, אין לי כל פלא ששלוחי הרבי הגיעו כיום למקומות הכי נידחים - הרי הרבי עצמו כבר היי שם...

לאחר מכן הצטערתי - הוסיף - שלא חקרתי את אותו סגן שגריר (הרבי, שמקום מושבו) ארה"ב על פרטים נוספים ושליחויות נוספות שביצע עבור הרבי, אך באותם רגעים הייתי מרוגש מאוד מהשתלשלות הדברים המיוחדת, כאשר נטלתי פנקס 'תמים' רק כדי שיהי' לי משהו ביד מול אדם שפחדתי ממנו, ולבסוף התגלתה לי "מרגלית" נפלאה בדמות הסיפור השמיימי הזה, שהינו בעל-שם'סקע מעשה ממש!

גם כשעמדנו לסיים את שיחתנו, לא שככה התרגשותו של איש שיחי, שהינו כאמור חסיד בעלז שורשי, כשהוא ממשיך לומר בהתפעלות: "יישטא אזא זאך! אין כזה דבר! אני לא ליובאוויטשער, אבל אי אפשר שלא להתפעל מסיפור כזה שזכיתי לשומעו מכלי ראשון ואף להיות מעין שותף לו באופן אישי"...

(מתוך שבועון 'בית משיח')

שביבים / שאול שיף

זיתים עם שמן זית

מתוך כתביו של הרה"ג שמואל ברוך גנוט שליט"א:

לפני שנים, כשהייתי בן ישיבה, היה לי דיון עם רבנו מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א, על הוראתו הידועה בעניין הזיתים ושמן זית, והבה ונתחיל מתחילת הנושא.

הגמרא (הוריות יג, ב) אומרת שאדם שרגיל לאכול זיתים, משכח את תלמודו. ואילו הרגיל בשמן זית, שמן הזית משיב לו את לימודו ואינו שוכח. המהרש"א מסביר שבעוד שביתר שבעת המינים מוזכר הפרי עצמו בתורה לבדו, חיטה ושעורה, גפן תאנה ורימון, הרי שהזית מוזכר בתורה בצירוף של "זית שמן", משום שבאכילת הזית עצמה אין שבח של פירות ארץ ישראל, ואדרבה, אכילת הזיתים גורמת לשכחת הלימוד, והשבח הוא דווקא בשמן הזית, הגורם להשבת הלימוד ולזכרונו, ובכך משתבחת ארץ ישראל.

היעב"ץ (בהגהותיו שם) מביא מהגמרא שמספר מהתנאים הקדושים אכלו זיתים, והוא כותב שאכן, דוקא זיתים חיים גורמים לשכחת הלימוד, אך לא זיתים כבושים. וכן כתב בספר "שמירה מעליא" (אות קעח) שזיתים כבושים או מלוחים אינם משכחים את הלימוד. ואולם המאירי כתב במפורש שגם זיתים מלוחים גורמים לשכחה, והגאון

רבי יצחק פלאג'י בספרו "יפה ללב" כתב שאין להוכיח מאותם התנאים הקדושים שאכלו זיתים, כיון שהתנאים ידעו לאכול את הזיתים עם כוונותיהם הנסתרות, לכן לא הוזקו באכילתם. ומעניין שגם המגן אברהם פוסק כך להלכה, שאכילת זיתים בכוונתם הראויה להם, אדרבה, מוסיפה לו זכירה מן השמים, כיון שבכוונותיו הנשגבות מתקן הוא את פרי הזית.

ידועים הם דברי הגרי"ח זוננפלד זצ"ל (בשו"ת שלמת חיים) והגר"י וועלץ זצ"ל (בהגהותיו לספר "שמירת הנפש") שכאשר אוכלים זיתים הטבולים בשמן זית, אין כל חשש לשכוח על ידי כך את הלימוד, שהרי כשם שאמרו בגמרא שאכילת הזית משכחת את הלימוד, כך נאמר בגמרא שאכילת שמן הזית (בצירוף פת לחם או מאכל אחר, ראו בשולחן ערוך רב, ד) משיבה את הזכרון ומונעת לשכחה הנגרמת על ידי הזיתים. לעומתם, סובר מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א (בספרו "ספר זכרון") ש"פשוט שאין כל אדם שווה, ומי שמוחו וזכרונו וכשרונו חזקים, בוודאי הדברים הטובים המועילים לזכרון יועילו לו הרבה ואילו הדברים המזיקים לא יזיקו לו כל כך. ולהיפך, מי שזכרונו חלש, הדברים המזיקים יזיקו לו הרבה יותר והדברים המועילים לא יועילו לא אלא רק מעט, לפי ערך זכרונו", ולכן, כך סובר הגר"ח שליט"א, "יתכן שהזיתים יזיקו לו הרבה יותר ממה שהשמן יעזור לו".

שלחתי מכתב למרן שליט"א ותמהתי שהרי מצאנו בחז"ל איזכורים רבים לדברים הגורמים לשכחת הלימוד, ודברים אלו אינם דברים טבעיים, אלא עניינים סגוליים ושמימיים, שאנו לא מבינים בהם. ואם כן, גם אכילת הזית נחשבת לעניין סגולי ושמיימי, שחז"ל הקדושים השכילו ברוח קודשם שגורם הוא לשכוח את הלימוד. ואם כן, אם חז"ל סברו שישנו עניין סגולי שהזית גורם לשכחה והם עצמם סברו שאכילת שמן זית גורמת, בתור עניין סגולי, לזכרון, אם כן מה זה משנה האם מדובר באדם בעל זכרון טבעי? הלא לא מדובר כאן בתרופה טבעית לחיזוק הזכרון, אלא לנושא רוחני, ואם כן, כשם שאדם שוכח את הלימוד על ידי אכילת הזית, כך יזכור הוא את הלימוד על ידי שמן הזית, ואין זה משנה האם מדובר באדם בעל זכרון או בשכחן?!

מרן שליט"א השיב לי שלא, אכילת זיתים גורמת לשכחה לא כעניין סגולי ורוחני, אלא כדבר טבעי. לדבריו, טבע הזית הוא שגורם לשכחה למי שאוכלו בקביעות וטבע שמן הזית גורם לחיזוק הזכרון, ולכן אי אפשר לקבוע מסמרות שהזיתים או השמן ישפיעו על כולם בשווה. ואכן, כדברי רבנו שליט"א נמצא ב"רבנו בחיי" בפרשת וישלח", הכותב שלכל האילנות יש לב, אך לזית אין לב, "ואולי מפני זה טבע הפרי משכח התלמוד ומטמטם הלב".

"קודם כל עונים מותר"

(מתוך דברי הספד של הרב מרדכי אלמקיים שליט"א על מרן הגאון רבי אפרים גרינבלט זצוקללה"ה זי"ע, שהסתלק בימים אלה. בעמח"ס שו"ת "רבבות אפרים" ח"ח ועה"ת ב"ח וספר המפתחות ו"רבבות ויובלות" ה"ח ועוד כתבים לאין קץ.):

"יחיד היה רבנו בזיכוי הרבים, מסר נפשו למען כלל ישראל כל ימי חייו, כיתת רגליו ממקום יחיד היה רבינו באהבת ישראל, כל אחד הרגיש אצלו כבן ממש, מסר נפשו על כל יהודי, נשא על ליבו הרחום והטהור את צרות ישראל. ויש באמתחתי כמה סיפורים ששמעתי מפיו ממש דברים שלא יאומן כי יסופר, כמה מסר נפשו ורוחו פשוטו כמשמעו עבור עם ישראל, הן עבור בת ישראל שפרקה עול והלכה לחיות בקרב כת מסוכנת מאוד בארה"ב אשר כל באיה לא ישובון, ומרן זי"ע כיתת רגליו וטרח ויגע יגיעות עצומות עד ששבה לכור מחצבתה. והן על בת ישראל שטען אביה שקיבל עליה קידושין כשהייתה קטנה, וכל יהדות ארה"ב רעשה וגעשה באותה תקופה, ומרן זי"ע טרח ויגע וטס ממעמקים לניו יורק ועשה הרבה יגיעות ובסוף התיר אותה ללא גט... זכור אזכור ותשוח עלי נפשי כי בשבועות הראשונים לאחר שהגיע לארץ, אשר אז זכיתי לשמשו בביתו ימים רבים, הביאני המלך חדריו, לראות באור פני מלך, התקשר אלי לילה אחד בשעה מאוחרת לאחר שלא יכו היה ליתן תנומה לעיניו עקב שאלה חמורה שהגיעה לפתחו בענין נתגיירה פחות מבת ג' אי מותרת לכהן, וכמה שעיין וטרח למצוא היתר לאותו מקרה לא מצא, והתקשר אלי לשוחח על המקרה (כדרכו בקודש להתייעץ עם תלמידיו על עניינים שדן בהם למרות שלא היה צריך לא לדידם ולא לדכוותם, וזאת מרוב ענוותנותו שהכל היו בעיניו גדולים ממנו), וכמה צער היה לו כשנאלץ להשיב שאין היתר למקרה זה. ועוד מאות רבות של מקרים שדן בהם בעניינים חמורים שבאבן העזר. כידוע היה מרן זצ"ל גדול תלמידיו של מרן הגר"מ פיינשטיין זצ"ל, ויום יום היה חי את מורו ורבו זה. פעם אחת בהיותי אצלו בביתו נאוה קודש במעמפיס כשוחחנו בנושא אחד חמור באה"ע שאם היה אוסר היו צריכים חלילה זוג עם ילדים להתגרש. ואז אמר לי: כלל זה, שקיבלתי ממורי הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל, יהא בידך- יש שאלות בהלכה שקודם כל עונים מותר ואח"כ על הדיין לחקור ולמצוא היתר, כי אם נאסור, אז בדורנו ובפרט בארה"ב, היו צריכות מאות אלפי משפחות להתפרק עכת"ד...

...ואסיים במה ששמעתי מא' הצדיקים שליט"א שאמר לי תיכף אחר פטירתו של מרן זצ"ל כי ראינו בשנה זו שנפטרו בעוה"ר הרבה גדולי ישראל והושברנו שבר על שברינו, ובפרט מפוסקי ההלכה, כי גדולי הפוסקים נסתלקו בעוה"ר, וזה לטעם כי רוצה הקב"ה שנשען עליו ולא על צדיקים בלבד, וזה שאיתא "אין לנו על מי להשען אלא על אבינו שבשמים"... "

מתוך "מריח ניחוח"

בסוד שיח

כשם שפרצופיהם שונים
כך דעותיהם שונות

נשמח לקבל תגובות והערות מהקוראים בדוא"ל: besod@013net.net

עיצוב ועריכה גרפית:
גיל ויין עיצוב גרפי
אימייל. gilwein26@012.net.il